YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

10 päivänä toukokuuta 2001 *

Yhdistetyissä asioissa C-223/99 ja C-260/99,

jotka Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (Italia) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäviksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa

Agorà Srl

vastaan

Ente Autonomo Fiera Internazionale di Milano

ja

Excelsior Snc di Pedrotti Bruna & C.

vastaan

Ente Autonomo Fiera Internazionale di Milano ja

Ciftat soc. coop. arl

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

ennakkoratkaisun julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/50/ETY (EYVL L 209, s. 1) 1 artiklan b alakohdan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. La Pergola sekä tuomarit M. Wathelet, D. A. O. Edward, P. Jann (esittelevä tuomari) ja L. Sevón,

julkisasiamies: S. Alber,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Agorà Srl, edustajinaan avvocato L. Tamos ja avvocato C. Piana,

— Excelsior Snc di Pedrotti Bruna & C., edustajanaan avvocatessa E. Brambilla,

— Ente Autonomo Fiera Internazionale di Milano, edustajinaan avvocato M. Bassani ja avvocato A. Tizzano,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään M. Nolin, avustajanaan avvocato M. Moretto,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Agorà Srl:n, edustajanaan avvocato L. Tamos, Ente Autonomo Fiera Internazionale di Milanon, edustajanaan avvocato M. Bassani ja avvocato F. Sciaudone, ja komission, asiamiehenään M. Nolin, avustajanaan avvocato M. Moretto, 30.11.2000 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 30.1.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 26.11.1998 ja 27.11.1998 tekemillään välipäätöksillä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimeen 10.6.1999 ja 13.7.1999, EY 234 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/50/ETY (EYVL L 209, s. 1; jäljempänä direktiivi) 1 artiklan b alakohdan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty riita-asiassa, jossa kantajina ovat Agorà Srl (jäljempänä Agorà) ja Excelsior Snc di Pedrotti Bruna & C. (jäljempänä Excelsior) ja vastaajana on Ente Autonomo Fiera Internazionale di Milano (Milanon kansainvälisistä messuista vastaava toimisto; jäljempänä Ente Fiera) ja joka koskee lähinnä sen selvittämistä, onko jälkimmäistä pidettävä direktiivissä tarkoitettuna hankintaviranomaisena.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Tässä direktiivissä:

— —

b) 'hankintaviranomaisilla' tarkoitetaan valtiota, alueellisia tai paikallisia viranomaisia, julkisoikeudellisia laitoksia, yhden tai useamman edellä tarkoitetun viranomaisen tai julkisoikeudellisen laitoksen muodostamia yhteenliittymiä.

'*Julkisoikeudellisella laitoksella*' tarkoitetaan laitosta,

— joka on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia tarpeita ja joka ei harjoita teollista tai kaupallista toimintaa,

— joka on oikeushenkilö

ja

— jonka rahoituksesta suurin osa on peräisin valtiolta, alueellisilta tai paikallisilta viranomaisilta taikka muilta julkisoikeudellisilta laitoksilta tai jonka johto on näiden laitosten valvonnan alainen taikka jonka hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä valtio, alueellinen tai paikallinen viranomainen taikka muu julkisoikeudellinen laitos nimittää enemmän kuin puolet.

Direktiivin 71/305/ETY liitteessä I on luettelo tämän alakohdan toisessa alakohdassa säädetyt edellytykset täyttävistä julkisoikeudellisista laitoksista tai sellaisten ryhmistä. Luettelot laaditaan mahdollisimman täydellisiksi, ja niitä voidaan tarkistaa kyseisen direktiivin 30 b artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen;

— — ".

Pääasian oikeudenkäynnit

4 Ente Fieran edeltäjä oli 1900-luvun alussa codice civilen mukaisesti perustettu komitea. Ente Fieran edeltäjä muuttui yksityisoikeudelliseksi oikeushenkilöksi vuonna 1922. Yrityksen yhtiöjärjestyksen 1 § kuului oikeudenkäyntihetkellä voimassa olleessa muodossaan seuraavasti:

"1. Ente Autonomo Fiera Internazionale di Milanon (jäljempänä Ente), kotipaikka Milano, Largo Domodossola nro 1, muutettu 1.7.1992 annetulla regio

decreto nro 919:llä Ente Fieristico Internazionaleksi, mikä on vahvistettu 24.7.1977 annetulla decreto del presidente della repubblica nro 616:lla, päämääränä on kaikenlainen messujen, näyttelyjen, kongressien ja muiden sellaisten tilaisuuksien järjestäminen ja tukeminen, joilla pyritään myynninedistämiseen ja tavaroiden ja palvelujen tuotannon sekä niiden markkinoinnin vauhdittamiseen. Ente Fiera ei tavoittele voittoa, ja se harjoittaa yleisen edun mukaista toimintaa. Se noudattaa toiminnassaan codice civilen säännöksiä.

2. Ente Fieran toimintaperiaatteina ovat tuottavuus, tehokkuus ja taloudellisuus.

3. Ente Fiera voi harjoittaa kaikkea sellaista liiketoimintaa, jota siltä ei ole kielletty laissa tai muissa säännöksissä, mukaan lukien rahoitustoimintaa, luotonottoa ja liiketoiminnan yhteydessä tapahtuvaa vakuuksien ja kiinnitysten antamista päämääränsä saavuttamiseksi; se voi myös perustaa yrityksiä tai laitoksia, joilla on sama tai samankaltainen päämäärä tai joiden tavoitteet ovat yhteydessä Enten päämäärään, tai osallistua tällaisiin yrityksiin tai laitoksiin tai hankkia niistä osuuksia."

5 Pääasian tosiseikkojen tapahtumahetkellä voimassa olleessa yhtiöjärjestyksen 3 §:ssä määrätään, että "saavuttaakseen päämäärän, jonka vuoksi se on perustettu, Ente Fiera huolehtii tuotosta, jota se saa toimintansa tuloksena, liikkeenjohtamisen ja omaisuudenhoidon kautta tai muuten oikeushenkilöiltä tai luonnollisilta henkilöiltä."

Asiaa C-223/99 koskeva tosiseikasto

6 Agorà esitti 2.12.1997 hakemuksen, jota se täydensi 24.12.1997 ja jossa se pyysi, että Ente Fiera toimittaisi sille 7.8.1990 hallintomenettelyn muuttamisesta ja

oikeudesta tutustua hallinnollisiin asiakirjoihin annetun lain nro 241/90 (GURI nro 192, 18.8.1990, s. 7) 25 §:n nojalla tietoja 2.8.1997 päivätyllä ilmoituksella aloitettuun sellaiseen tarjouspyyntömenettelyyn liittyvistä asiakirjoista, jolla pyrittiin tekemään vastaanottotilojen ja tiedotuspisteiden kalustamista ja sisustamista koskeva vuokrasopimus.

7 Ente Fiera kieltäytyi 5.1.1998 päivätyssä kirjeessään antamasta tietoja kyseisistä asiakirjoista sillä perusteella, ettei sillä ollut velvollisuutta noudattaa julkisia hankintasopimuksia koskevaan lainsäädäntöön sisältyvää avoimuusvaatimusta.

8 Agorà riitautti tämän päätöksen nostamalla kanteen Tribunale amministrativo regionale per la Lombardiassa, joka hyväksyi kanteen 3.3.1998 tekemällään päätöksellä.

9 Ente Fiera haki muutosta tähän tuomioon Consiglio di statossa, jonka kuudes jaosto katsoi 8.7.1998 tekemällään päätöksellä, että alemmassa oikeusasteessa oli tehty menettelyvirhe, ja palautti asian Tribunale amministrativo regionale per la Lombardian käsiteltäväksi.

10 Agorà toisti kyseiselle tuomioistuimelle 19.10.1998 jättämässään kirjelmässä jo aikaisemmin esittämänsä vaatimuksen ja katsoi, että oli tarpeen tiedustella yhteisöjen tuomioistuimelta, sovellettiinko Ente Fieraan julkisia palveluhankintoja koskevaa yhteisön lainsäädäntöä.

11 Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia toteaa välipäätöksessään, että sitä, onko Ente Fieran noudatettava avoimuusvaatimusta, kuten Agorà

väittää, on arvioitava sen perusteella, pidetäänkö Ente Fieraa "hankintaviranomaisena". Tässä yhteydessä se viittaa ensinnäkin siihen, että Consiglio di stato on 21.4.1995 tekemässään päätöksessä nro 353 ja ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on 17.11.1995 antamassaan tuomiossa nro 1365 katsonut, että Ente Fiera on direktiivin 1 artiklan b alakohdassa tarkoitettu "julkisoikeudellinen laitos", ja toisaalta tuo esiin 16.9.1998 annetun tuomion nro 1267, jossa Consiglio di Stato oli muuttanut oikeuskäytäntöään ja todennut, että Ente Fiera harjoitti taloudellista toimintaa.

Asiaa C-260/99 koskevat tosiseikat

12 Ente Fiera järjesti *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 29.7.1997 julkaistulla tarjouskilpailuilmoituksella rajoitetun tarjouskilpailun messualueensa puhtaanapitopalvelujen järjestämiseksi 1.1.—31.12.1998. Sopimusta oli mahdollista jatkaa kahdella vuodella.

13 Excelsior osallistui tarjouskilpailun viidestä osiosta neljään. Tarjouskilpailumenettelyn päättyessä kolmas osio annettiin Consorzio Milesille. Myöhemmin Ente Fiera kuitenkin purki Consorzio Milesin kanssa tekemänsä sopimuksen vedoten vakavaan sopimuksen täyttämättä jättämiseen. Tämän seurauksena kyseiseen osioon kuuluvat palvelut annettiin väliaikaisesti Ciftat soc. coop. arl:n (jäljempänä Ciftat) suoritettaviksi ajanjaksoksi 13.2.1998—30.6.1998. *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistiin 7.3.1998 uusi tarjouskilpailu kyseisestä osiosta ajanjaksoksi 1.7.1998—31.12.1998, missä yhteydessä sopimusta oli mahdollista pidentää 1.1.—31.12.1999 ja 1.1.—31.12.2000 välisiksi ajoiksi.

14 Excelsior nosti asiasta ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa 10.4. ja 11.4.1998 tiedoksi annetun kanteen, jossa se riitautti kolmannen osion antamisen väliaikaisesti Ciftatille ja uuden tarjouskilpailun järjestämisen samasta puhtaanapitopalvelusta *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 7.3.1998 julkaistun ilmoituksen mukaisesti.

15 Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan, molemmissa asioissa samalla tavalla muotoillun ennakkoratkaisukysymyksen:

"Voidaanko Ente Autonomo Fiera Internazionale di Milanoa pitää direktiivin 92/50/ETY 1 artiklan b alakohdassa tarkoitettuna julkisoikeudellisena laitoksena?"

16 Yhteisöjen tuomioistuimen presidentin 14.9.1999 antamalla määräyksellä asiat C-223/99 ja C-260/99 yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen asiassa C-223/99

17 Ente Fiera väittää ensinnäkin, että asiassa C-223/99 esitetty kysymys on jätettävä tutkimatta, sillä pääasian oikeudenkäynnissä on kyse avoimuutta koskevan Italian lainsäädännön eikä julkisia palveluhankintoja koskevien yhteisön säännösten soveltuvuudesta. Ente Fieran mahdollinen määrittäminen julkisoikeudelliseksi laitokseksi ei näin ollen vaikuttaisi millään tavoin pääasian oikeudenkäyntiin, joka koskee oikeutta tutustua hallinnollisiin asiakirjoihin.

18 Tältä osin riittää kun todetaan, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 234 artiklan mukaisessa yhteisöjen tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuimien yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityspiirteiden perusteella harkita, onko ennakko-

ratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos esitetyt kysymykset koskevat yhteisön oikeuden tulkintaa, yhteisöjen tuomioistuimen on siten yleensä ratkaistava esitetyt kysymykset (ks. erityisesti asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995, Kok. 1995, s. I-4921, 59 kohta).

19 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on selvästi todennut direktiivin 1 artiklan b alakohdan tulkinnan olevan tarpeen sen arvioimiseksi, onko Ente Fieran noudatettava avoimuutta koskevaa kansallista lainsäädäntöä, mikä on pääasian oikeudenkäynnin kohteena.

20 Yhteisöjen tuomioistuin voi kuitenkin kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vain, jos on ilmeistä, että yhteisön oikeussäännön tulkitsemisella tai pätevyyden tutkimisella, joita kansallinen tuomioistuin on pyytänyt, ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen eikä yhteisöjen tuomioistuimella ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. erityisesti edellä mainitussa asiassa Bosman annetun tuomion 61 kohta).

21 Asiassa C-223/99 esitetty ennakkoratkaisukysymys otetaan näin ollen tutkittavaksi.

Ennakkoratkaisukysymys

22 Aluksi on todettava, että ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen muotoilema ennakkoratkaisukysymys koskee direktiivin 1 artiklan b alakohdassa käytetyn julkisoikeudellisen laitoksen käsitteen soveltamista tiettyyn toimintayksikköön, joka on tässä yhteydessä Ente Fiera.

23 On kuitenkin kansallisen tuomioistuimen asia soveltaa EY 234 artiklassa määrätyn tehtävien jaon perusteella yksittäiseen tapaukseen yhteisön oikeussääntöjä tavalla, jolla yhteisöjen tuomioistuin on niitä tulkinnut (asia C-320/88, Shipping and Forwarding Enterprise Safe, tuomio 8.2.1990, Kok. 1990, s. I-285, 11 kohta ja asia C-107/98, Teckal, tuomio 18.11.1999, Kok. 1999, s. I-8121, 31 kohta).

24 Yhteisöjen tuomioistuimen on sen sijaan poimittava kaikista kansallisen tuomioistuimen esittämistä seikoista ja pääasiaan liittyvistä asiakirjoista ne yhteisön oikeutta koskevat seikat, joita on syytä tulkita ottaen huomioon riidan kohde (asia 35/85, Tissier, tuomio 20.3.1986, Kok. 1986, s. 1207, 9 kohta).

25 On näin ollen todettava, että kysymys koskee direktiivin 1 artiklan b alakohdan toisen alakohdan tulkintaa, ja kyseisessä alakohdassa säädetään, että julkisoikeudellinen laitos on elin, joka on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia tarpeita ja joka ei harjoita teollista tai kaupallista toimintaa, joka on oikeushenkilö ja joka on tiiviisti sidoksissa valtioon, alueellisiin tai paikallisiin viranomaisiin taikka muihin julkisoikeudellisiin laitoksiin.

26 Tältä osin on syytä muistaa, että säännöksessä mainitut kolme edellytystä ovat luonteeltaan kumulatiivisia (asia C-44/96, Mannesmann Anlagenbau Austria ym., tuomio 15.1.1998, Kok. 1998, s. I-73, 21 kohta).

27 Välipäätöksistä käy toisaalta ilmi, että kansallinen tuomioistuin katsoo Ente Fieran joka tapauksessa täyttävän kaksi näistä kolmesta edellytyksestä ja että se haluaa ainoastaan selvittää, onko Ente Fiera elin, joka on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia tarpeita ja joka ei harjoita teollista tai kaupallista toimintaa.

28 Ente Fieran yhtiöjärjestyksen 1 §:n mukaan Ente Fieran päämääränä on kaikenlainen messujen, näyttelyjen, kongressien ja muiden sellaisten tilaisuuksien järjestäminen ja tukeminen, joilla pyritään myynninedistämiseen ja tavaroiden ja palvelujen tuotannon sekä niiden markkinoinnin vauhdittamiseen.

29 Kuten komissio toteaa, tämä toiminta on kansainvälistä ja sitä harjoittavat eri toimijat, jotka ovat sijoittautuneet eri jäsenvaltioiden suurkaupunkeihin ja jotka kilpailevat keskenään.

30 Ente Fiera ei tavoittele voittoa, mutta yrityksen liiketoiminta perustuu toimivuuteen, tehokkuuteen ja taloudellisuuteen.

31 Edellä esitetyn perusteella on pääteltävä, että ennakkoratkaisukysymyksen avulla halutaan ennen kaikkea selvittää, tyydyttääkö direktiivin 1 artiklan b alakohdan toisen alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitettuja yleisen edun mukaisia tarpeita voittoa tavoittelematon toimintayksikkö, jonka tarkoituksena on messujen, näyttelyjen ja muiden vastaavien tilaisuuksien järjestäminen, jonka toimintaperiaatteita ovat tuottavuus, tehokkuus ja taloudellisuus ja joka toimii kilpailuolosuhteissa.

32 Näin muotoiltuun kysymykseen vastattaessa on aiheellista huomauttaa yhteisöjen tuomioistuimen jo todenneen, että direktiivin 92/50/ETY 1 artiklan b alakohdan toista alakohtaa on tulkittava niin, että lainsäätäjä on tehnyt eron toisaalta luonteeltaan muiden kuin teollisten tai kaupallisten yleisen edun mukaisten tarpeiden ja toisaalta luonteeltaan teollisten tai kaupallisten yleisen edun mukaisten tarpeiden välillä (asia C-360/96, BFI Holding, tuomio 10.11.1998, Kok. 1998, s. I-6821, 36 kohta).

33 Tältä osin on toisaalta todettava, että messujen, näyttelyjen ja muiden vastaavien tilaisuuksien järjestäminen tyydyttää yleisen edun mukaisia tarpeita.

34 Sen lisäksi, että tällaisten tilaisuuksien järjestäjä kokoaa samalle alueelle tuottajia ja kauppiaita, joiden erityisiä etuja järjestäjä palvelee tarjoamalla tuotteiden myynninedistämiseen soveltuvan paikan, tilaisuuksien järjestäjä antaa myös paikalle saapuville kuluttajille mahdollisuuden saada tietoa, jonka avulla nämä voivat päätyä parhaisiin mahdollisiin valintoihin. Tilaisuuksien johdosta syntyvää kaupankäyntiä voidaan näin ollen pitää yleisen edun mukaisena.

35 Toisaalta on asiakirja-aineistoon sisältyvien tietojen valossa pohdittava, ovatko kyseiset tarpeet muita kuin teollisia tai kaupallisia.

36 Tältä osin on hyödyllistä tarkastella julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 26 päivänä heinäkuuta 1971 annetun neuvoston direktiivin 71/305/ETY 71/305/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 14.6.1993 päivänä kesäkuuta 1993 annetulla neuvoston direktiivillä 93/37/ETY (EYVL L 199, s. 54), liitteeseen I otettua julkisoikeudellisten laitosten luetteloa, johon direktiivin 92/50/ETY 1 artiklan b alakohdassa viitataan. Luettelo ei ole tyhjentävä, mutta sen on tarkoitus olla mahdollisimman täydellinen.

37 Luettelon tarkasteleminen osoittaa, että kyseessä ovat yleensä tarpeet, jotka tavalla tai toisella täytetään tarjoamalla tavaroita tai palveluja markkinoilla, ja että kyse on tarpeista, jotka valtio haluaa tyydyttää itse säilyttääkseen määräävän vaikutusvaltansa (ks. vastaava edellä mainittu asia BFI Holding, tuomion 50 ja 51 kohta).

38 Vaikka yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että luonteeltaan muiden kuin teollisten tai kaupallisten yleisen edun mukaisten tarpeiden käsitteen ulkopuolelle eivät jää tarpeet, joita myös yksityiset yritykset tyydyttävät tai voivat tyydyttää (edellä mainitussa asiassa BFI Holding annetun tuomion 53 kohta), se on myös katsonut, että kehittyneen kilpailun olemassaolo ja erityisesti se seikka, että kyseessä oleva laitos toimii markkinoilla kilpailutilanteessa, voi olla merkkinä siitä, että kyseessä ei ole luonteeltaan muu kuin teollinen tai kaupallinen yleisen edun mukainen tarve (edellä mainitussa asiassa BFI Holding annetun tuomion 49 kohta).

39 On ensinnäkin todettava, että messujen, näyttelyjen ja muiden vastaavien tilaisuuksien järjestäminen on taloudellista toimintaa, johon kuuluu palvelujen tarjoaminen markkinoilla. Asiakirja-aineistosta käy nyt käsiteltävässä asiassa ilmi, että kyseinen toimintayksikkö tarjoaa palvelujaan näytteilleasettajille vastikkeellisesti. Toiminnallaan se tyydyttää toisaalta näytteilleasettajien tarpeita, joihin kuuluu esiteltyjen tuotteiden tai palvelujen myynninedistäminen, ja toisaalta vierailijoiden tarpeita saada tietoa mahdollisia ostopäätöksiään varten.

40 On myös korostettava, että vaikka kyseinen toimintayksikkö ei tavoittele voittoa, sen toimintaperiaatteina on yhtiöjärjestyksen 1 §:n mukaan tuottavuus, tehokkuus ja taloudellisuus. Koska ei ole mitään mekanismia, joka korvaisi mahdolliset taloudelliset tappiot, Ente Fiera vastaa itse liiketoimintansa riskeistä.

41 Myös komission tulkitsevassa tiedonannossa sisämarkkinoita koskevien sääntöjen soveltamisesta messujen ja näyttelyjen alalla (EYVL 1998, C 143, s. 2) pidetään messujen ja näyttelyjen järjestämistä teollisena tai kaupallisena toimintana. Tiedonannossa on tarkoitus ennen kaikkea selvittää, millä tavoin sijoittautumisvapaus ja palvelujen vapaa liikkuvuus hyödyttävät messujen ja näyttelyjen järjestäjiä. Kyse ei näin ollen ole tarpeista, jotka valtio yleensä päättää tyydyttää itse tai joihin nähden valtio haluaa säilyttää määräävän vaikutusvallan.

42 Lisäksi se seikka, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen toimintayksikkö toimii kilpailuolosuhteissa, minkä selvittäminen kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle, jonka on asiaa tarkastellessaan otettava huomioon toiminta kokonaisuudessaan eli sen kansainväliset, valtakunnalliset ja alueelliset ulottuvuudet, tukee tulkintaa, jonka mukaan messujen ja näyttelyjen järjestäminen ei täytä direktiivin 1 artiklan b alakohdan toisen alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa määriteltyä edellytystä.

43 Kysymykseen on näin ollen vastattava toteamalla, että toimintayksikkö,

— jonka toiminnan tarkoituksena on messujen, näyttelyjen ja muiden vastaavien tilaisuuksien järjestäminen,

— joka ei tavoittele voittoa mutta jonka toimintaperiaatteita ovat tuottavuus, tehokkuus ja taloudellisuus ja

— joka toimii kilpailuolosuhteissa,

ei ole direktiivin 1 artiklan b alakohdan toisessa alakohdassa tarkoitettu julkisoikeudellinen laitos.

Oikeudenkäyntikulut

44 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Tribunale amministrativo regionale per la Lombardian 26.11.1998 ja 27.11.1998 tekemillään välipäätöksillä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Toimintayksikkö,

— **jonka toiminnan tarkoituksena on messujen, näyttelyjen ja muiden vastaavien tilaisuuksien järjestäminen,**

— joka ei tavoittele voittoa mutta jonka toimintaperiaatteita ovat tuottavuus, tehokkuus ja taloudellisuus ja

— joka toimii kilpailuolosuhteissa,

ei ole julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/50/ETY 1 artiklan b alakohdan toisessa alakohdassa tarkoitettu julkisoikeudellinen laitos.

La Pergola Wathelet Edward

Jann Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 10 päivänä toukokuuta 2001.

R. Grass A. La Pergola

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja